

ASN Beleggingsfondsen

Beleid Klimaat

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
	Beschrijving en belang van het klimaat	5
	Onze lange termijndoelen op klimaat	6
2	Uitgangspunten voor het klimaatbeleid	7
3	Toepassing voor het duurzaamheidsbeleid	11
	Selectie van ondernemingen	11
	Engagement met ondernemingen	11
	Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen	11
	Rol als aanjager van duurzaamheid	11
4	Generieke selectiecriteria Klimaat voor ondernemingen, instellingen en projecten	12
	4.1 voorwaarden voor positieve beoordeling	12
	Activiteiten in kader van mitigatie	12
	Activiteiten in kader van adaptatie	12
	4.2 Uit te sluiten activiteiten	12
	1. De productie van elektriciteit of warmte die veel emissies van broeikasgassen veroorzaken	13
	2. Activiteiten die veel emissies van broeikasgassen veroorzaken	14
	3. Producten die in de gebruiksfase veel emissies van broeikasgassen veroorzaken	14
5	Eigen bedrijfsvoering en bestuur	15
6	Bijlagen	16

1 Inleiding

Het tegengaan van klimaatverandering, dat is wat we als financiële instelling nastreven. In dit beleidsstuk lichten we toe hoe we dit doel in onze duurzaamheidscriteria hebben verwerkt.

Ons duurzaamheidsbeleid heeft drie pijlers als basis: Klimaat, Biodiversiteit en Mensenrechten. Op basis van duurzaamheidscriteria beslissen we welke projecten we financieren en in welke bedrijven we beleggen. Het gaat hierbij om de volgende vragen:

- Klimaat: hoe dragen onze financieringen en beleggingen bij aan bescherming van het klimaat?
- Biodiversiteit: hoe gaan we via onze financieringen en beleggingen om met milieu en natuur?
- Mensenrechten: hoe gaan we via onze financieringen en beleggingen om met mensen?

Dit beleidsstuk beschrijft de duurzaamheidscriteria voor de pijler Klimaat. We laten ook zien hoe we als aandeelhouder van beursgenoteerde ondernemingen en in de dialogen met deze ondernemingen invloed proberen uit te oefenen op hun klimaatbeleid.

Wat verstaan we onder klimaatverandering?

De gevolgen van de opwarming van de aarde als gevolg van de uitstoot van broeikasgassen door activiteiten van de mens.

Beschrijving en belang van het klimaat

In de historie van de aarde verandert het klimaat regelmatig. Het merendeel van de wetenschappers is het er over eens dat de huidige opwarming het gevolg is van activiteiten van de mens. De huidige opwarming van de aarde is een gevolg van de sterk toegenomen uitstoot van broeikasgassen.

Hoe merken we dit? Het afgelopen decennium (2010-2019) was het warmste decennium ooit gemeten. En sinds de jaren tachtig is elk opeenvolgend decennium warmer dan het vorige. De verwachting is dat deze trend doorzet.

De gevolgen van klimaatverandering komen ook in andere cijfers naar voren: in de hierboven geschetste toenemende temperaturen, in terugtrekkend ijs, in stijgende zeeniveaus en in verzuring van de oceaan en extreem weer. Het meest kwetsbaar voor deze negatieve gevolgen zijn de regio's waar deze veranderingen zich concentreren en die beperkt zijn in hun aanpassingsmogelijkheden. Dit zijn vooral de armere regio's rond de lagere breedtegraden.

Klimaatverandering en mensenrechten

Klimaatverandering heeft enorme negatieve gevolgen voor de levens van mensen over de hele wereld. Deze gevolgen nemen alleen maar toe. Zij die nu al in armoede leven in landen als India, Bangladesh en Congo worden het hardst getroffen.

Klimaatverandering kan een bedreiging zijn voor de stabiliteit en de vrede in de wereld. Overstromingen, langdurige perioden van droogte en andere weersextremen kunnen leiden tot regionale voedselonzekerheid en ontheemding van grote groepen mensen. Zo brengen zij vluchtelingenstromen op gang. Vrede, openbare orde en veiligheid kunnen hierdoor in het gedrang komen, in het land waar de klimaatramp plaatsvindt én in omliggende landen.

In het antwoord op klimaatverandering zijn mensenrechtenbeginselen als rechtvaardigheid onontbeerlijk. Klimaatverandering en mensenrechten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, omdat staten volgens de mensenrechten de plicht hebben om mensen te beschermen. Het recht op onderdak of het recht op water en sanitaire voorzieningen komen bijvoorbeeld in gevaar door klimaatverandering¹.

1 <https://www.amnesty.nl/wat-we-doen/wat-heeft-amnesty-met-klimaat-te-maken>

Klimaatverandering en biodiversiteit

De rol van klimaatverandering als bedreiging van de biodiversiteit wordt steeds groter. De aarde warmt op door de uitstoot van broeikasgassen door activiteiten van de mens. Klimaatverandering bedreigt soorten en ecosystemen. Ecosystemen veranderen doordat het droger, natter of juist warmer wordt. Plant- en diersoorten kunnen zich vaak niet snel genoeg aanpassen aan klimaatveranderingen. Klimaatverandering kan ook ecosystemen vernietigen. Een voorbeeld is het verdwijnen van koraalriffen door de toename van CO₂ in de atmosfeer, omdat dit leidt tot verzuring van de oceanen.

Onze lange termijn doelen op klimaat

Wij ervaren het klimaatprobleem als zeer urgent. Het is belangrijk dat iedereen een bijdrage levert aan de oplossing. Met ons doel zijn we hopelijk een voorbeeld voor andere financiële instellingen.

- We willen onze impact op de klimaatverandering tot nul terugbrengen. Daarom hebben wij in 2018 het doel gesteld om in 2030 met de totale investeringen van de ASN Beleggingsfondsen neutraal en klimaatpositief te zijn.

2 Uitgangspunten voor het klimaatbeleid

In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste uitgangspunten bij het formuleren van onze duurzaamheidscriteria voor de pijler Klimaat.

Akkoord van Parijs

In december 2015 werd op de klimaatconferentie van Parijs het Klimaatakkoord gepresenteerd. Het akkoord van Parijs (ook Parijs-akkoord of Klimaatakkoord) is een internationaal verdrag om de opwarming van de aarde te beteugelen. In het akkoord wordt de bovengrens van 2 graden opwarming ten opzichte van het pre-industriële tijdperk voor het eerst in een juridisch instrument vastgelegd. Bovendien wordt het streven vastgelegd om de opwarming beperkt te houden tot 1,5 graad.²

Het verdrag vereist lidstaten om nationale klimaatplannen op te stellen, waarvan het ambitieniveau bij ieder nieuw plan moet toenemen. Bovendien werd opgenomen dat van rijke landen wordt verwacht dat zij ontwikkelingslanden financieel zullen steunen bij het terugbrengen van hun eigen uitstoot.

De Nederlandse ambitie en concrete invulling van het Parijs-akkoord werd in 2019 vastgelegd in het Nederlandse Klimaatakkoord. Het centraal doel van dit akkoord is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen in Nederland met 49 % ten opzichte van 1990³.

De financiële sector in Nederland zit ondertussen niet stil. De specifieke bijdrage aan het Klimaatakkoord door de Nederlandse financiële sector is vastgelegd in een commitment. Dit commitment is mede tot stand gekomen naar aanleiding van de Spitsbergen Ambitie⁴, waarvan ASN bank een belangrijke initiatiefnemer en voortrekker was. In het commitment verplichten financiële instellingen zich vanaf 2020 te rapporteren over de klimaatimpact van hun financieringen en beleggingen. Daarnaast zullen ze uiterlijk in 2022 actieplannen klaar hebben die bijdragen aan een vermindering van de uitstoot van CO₂.⁵

Wetenschappelijke basis

Er is overweldigend wetenschappelijk bewijs voor de menselijke oorsprong van het huidige klimaatprobleem. Verdere opwarming van de aarde is onvermijdelijk. Het volledig oplossen van het klimaatprobleem lijkt dan ook al niet meer mogelijk. Dat is een belangrijk gegeven voor de invulling van ons klimaatbeleid. We weten ook dat niet alles over de precieze invloed van verschillende variabelen op het klimaat bekend is^{6 7 8}. Absolute zekerheden zijn er niet. Leidend voor ons beleid zijn de rapporten van het International Panel on Climate Change (IPCC) over de onderbouwing van de opwarming van de aarde door de mens.

De belangrijke conclusies uit de recentste rapporten^{9 10 11} zijn:

- Het is onomstotelijk vastgesteld dat de CO₂-concentratie in de atmosfeer is toegenomen en de aarde daardoor opwarmt.
- Het is zeer waarschijnlijk vastgesteld, dat wil zeggen met een wetenschappelijke zekerheid van 90% tot 95%, dat:
 - de opwarming het gevolg is van de menselijke uitstoot van broeikasgassen in de atmosfeer;
 - de belangrijkste menselijke activiteit die bijdraagt aan de toename van CO₂ de verbranding van fossiele brandstoffen is; verandering van landgebruik levert daarna de grootste bijdrage;
 - de temperatuurstijging van de aarde in de 21e eeuw hoger zal zijn dan de stijging van 0,74 graden Celsius in de 20e eeuw, en 0,8 graden Celsius vanaf het begin van de metingen tot nu.

Huidige stand van zaken

De wereldwijde CO₂-uitstoot neemt ieder jaar sneller toe. De CO₂-concentratie in de atmosfeer is opgelopen van 379 ppm in 2005, 390 ppm in 2011 tot 416 ppm per april 2020; dat is zeer ruim boven de natuurlijke bandbreedte van 180 ppm tot 300 ppm van de laatste 650.000 jaar.

2 http://unfccc.int/paris_agreement/items/9485.php

3 <https://www.klimaatakkoord.nl/>

4 <https://www.nvb.nl/nieuws/spitsbergen-ambitie-sluit-aan-bij-inzet-banken-voor-klimaatakkoord/>

5 <https://www.nvb.nl/nieuws/vijftig-financi%C3%ABle-instellingen-tekenen-voor-klimaatdoelen/>

6 T.Lenton e.a. 2008: 'Tipping elements in the Earth's climate system', PNAS, 105, 6, 1786-93 <http://www.pnas.org/content/105/6/1786.full.pdf+html>

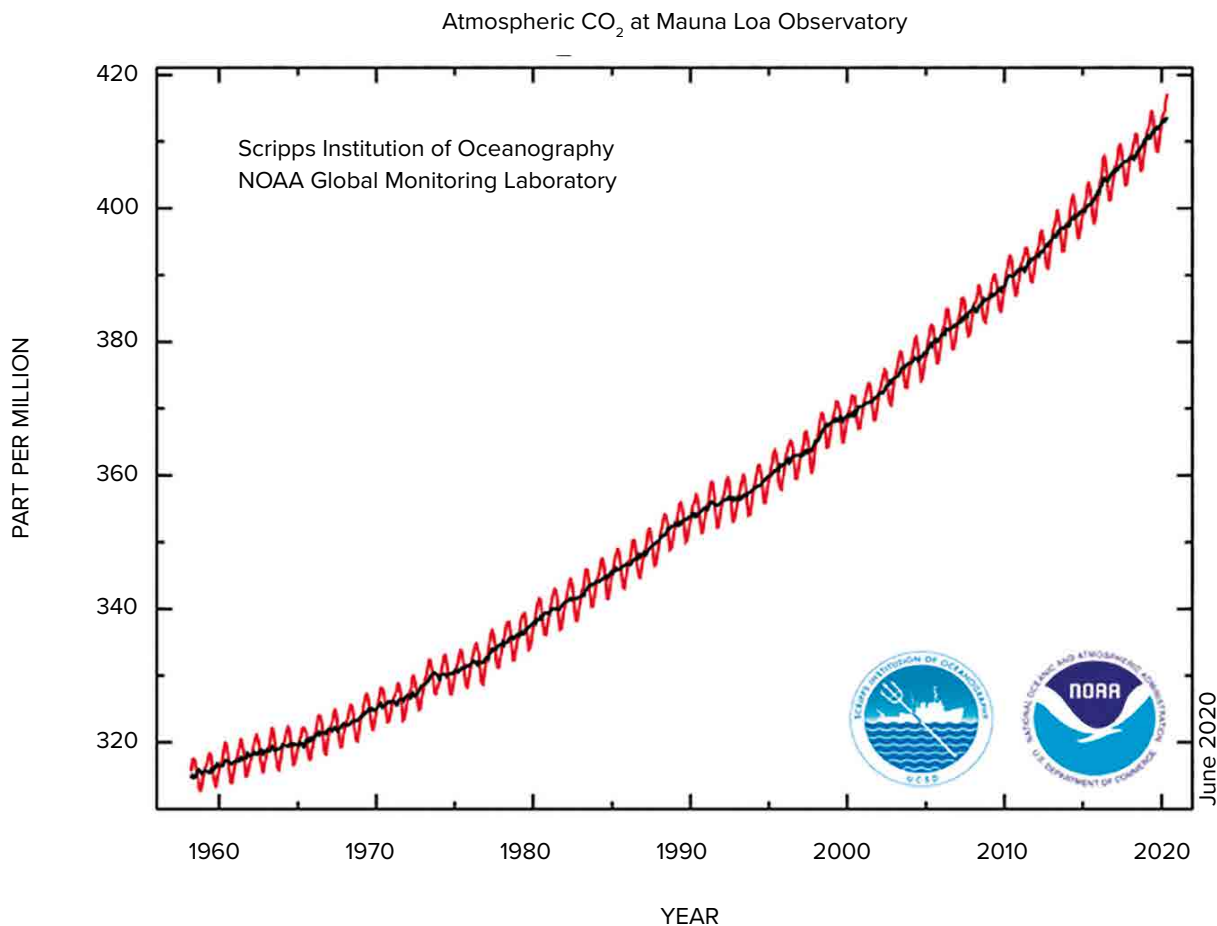
7 Climate Change Controversies (The Royal Society, June 2007)

8 Klompen in de Machinerie, Jan Paul van Soest, augustus 2011

9 Intergovernmental Panel on Climate Change Fifth Assessment Report (2014)

10 Ministerie van Infrastructuur en Milieu / Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut 2018: Samenvatting voor beleidsmakers Intergovernmental Panel for Climate Change (IPCC), vijfde assessment cyclus, Werkgroep I

11 Klimaatverandering Samenvatting van het vijfde IPCC-assessment en een vertaling naar Nederland, Planbureau voor de Leefomgeving/ Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut, 2015

12

De mondiale uitstoot van broeikasgassen is het afgelopen decennium gemiddeld met 1,5% per jaar gestegen, met alleen een wat lagere groei van 2014 tot 2016. In 2018 is de groei van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen hervat met 2,0% per jaar en steeg tot 51,8 gigaton CO₂-equivalent zonder verandering van landgebruik.

De toename in uitstoot van broeikasgassen komt voornamelijk door de toenemende fossiele CO₂-uitstoot. De wereldwijde uitstoot van methaan (CH₄) en stikstofoxide (N₂O) steeg ook, net als de uitstoot van fluorhoudende gassen (zogenaamde F-gassen).

De uiteindelijke opwarming van de aarde wordt met name bepaald door het moment waarop de CO₂-uitstoot wordt gestabiliseerd, en de snelheid waarmee de uitstoot vervolgens afneemt. Hoe verder weg dit moment ligt, hoe meer CO₂ zich in de atmosfeer verzamelt, en des te groter de wereldwijde gemiddelde temperatuurstijging zal zijn. Hoe eerder de CO₂-uitstoot gaat dalen, hoe groter de kans dat de temperatuurstijging binnen de grens van gevaarlijke klimaatverandering blijft.

Roep om collectieve actie

Deze groei in uitstoot heeft grote gevolgen. Daarom luiden steeds meer wetenschappers de noodklok en geven zij aan dat de veilige bovengrens van de opwarming al bij 1,5 graden Celsius is. De schade bij een temperatuurstijging van 2 graden Celsius - of meer - is waarschijnlijk veel groter is dan eerder verondersteld. Het IPCC-rapport uit 2018¹³ concludeert dat het beperken van de wereldwijde temperatuurstijging tot 1,5 graden grote voordelen heeft, maar een nog verdergaande collectieve ambitie vergt om de doelen uit het klimaatakkoord van Parijs te halen. Dit doel is geofysisch nog haalbaar, maar door de tijd die nodig is om de transitie te bewerkstellingen naar een fossielvrije samenleving zijn ambitieuze maatregelen nodig.

De huidige beloften om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, die landen in het kader van het klimaatakkoord van Parijs hebben gemaakt, leiden tot een mondiale temperatuurverandering van rond de 3 graden in 2100. Als het zo doorgaat dan is de stijging van 1,5 graad tussen 2030 en 2052 bereikt.

12 Bron afbeelding: ftp://ftp.cmdl.noaa.gov/ccg/co2/trends/co2_mm_mlo.txt

13 <https://www.ipcc.ch/2018/10/08/summary-for-policymakers-of-ipcc-special-report-on-global-warming-of-1-5c-approved-by-governments/>

De toekomst: omslagpunten en 'carbon budget'

Een essentiële discussie betreft welk niveau van CO₂ in de atmosfeer 'veilig' is om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen. 'Gevaarlijke klimaatverandering' houdt in dat omslagpunten worden gepasseerd en er processen in het klimaat starten die waarschijnlijk onomkeerbaar zijn. Hierbij versnelt het proces van klimaatverandering, en ondergaat het klimaat in korte tijd veranderingen die normaal eeuwen of zelfs millennia in beslag zouden nemen. Op zo'n abrupte verandering van het klimaat kan de mens zich niet aanpassen^{14 15}.

De term 'global carbon budget'¹⁶ kan helpen om inzicht in deze dynamiek te krijgen.

Koolstofbudgetten zijn krachtige communicatiemiddelen om de grenzen van onze planeet en de noodzaak van snelle klimaatactie te illustreren. Ze kunnen daarom helpen bij het illustreren van de inconsistenties die inherent zijn aan de groeiplannen van veel koolstof intensieve industrieën, zoals Carbon Tracker consequent heeft aangetoond sinds hun eerste rapport over de koolstofbel in 2011.

Het IPCC Special Report on Global Warming of 1.5°C (2018) is de meest recente studie op het gebied van 'totale' koolstofbudgetten - wat betekent dat de totale hoeveelheid emissies die kan vrijkomen, en dus kan bijdragen aan de opwarming van de aarde in alle sectoren van de economie (die kan worden gecategoriseerd als emissies van de energiesector plus landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw plus emissies van de industriële sector).¹⁷

Carbon Tracker berekende dat het resterende koolstofbudget voor een 1,5°C scenario begin 2020 circa 495Gt CO₂ betrof (gebaseerd op de koolstofbudgetten die door het IPCC in 2018 zijn bijgewerkt en emissiegegevens van het Global Carbon Project). Op basis van 2019-emissies van 43,1 Gt CO₂ kan dit budget worden uitgedrukt in jaren die we nog op het huidige emissieniveau zouden kunnen blijven - vanaf 2020 komt dit overeen met 11,5 jaar om nog een kans te houden van 50% op een maximale opwarming van 1,5°C.^{18 19}

Fossil fuel	Remaining proved reserves, years left at current production
coal 	132
gas 	51
oil 	50

Table 1.
Fossil fuel reserves remaining at current production levels

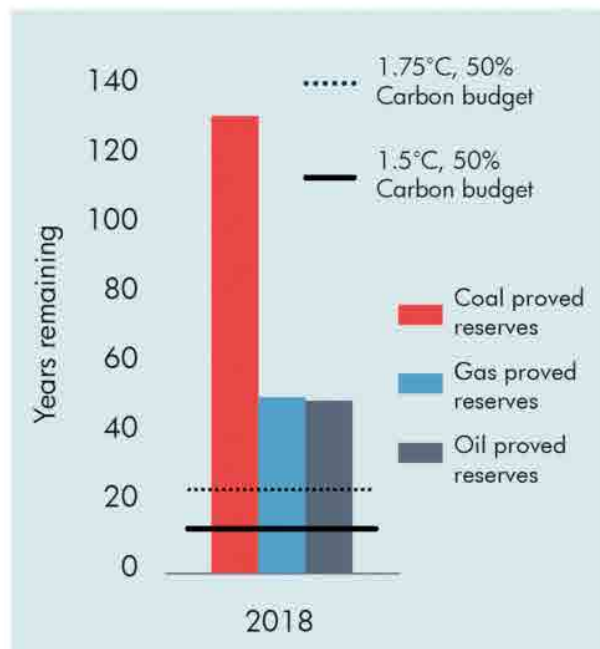

Figure 1.
The 2018 carbon bubble: reserves life of oil, gas and coal, and carbon budgets

bron: 20

14 Climate tipping points — too risky to bet against Timothy M. Lenton, Johan Rockström, Owen Gaffney, Stefan Rahmstorf, Katherine Richardson, Will Steffen & Hans Joachim Schellnhuber, | Nature | Vol 575 | 28 November 2019

15 <https://www.carbonbrief.org/explainer-nine-tipping-points-that-could-be-triggered-by-climate-change>

16 <https://www.globalcarbonproject.org/carbonbudget/>

17 Andere sectorspecifieke CO₂-schattingen voor een bepaald opwarmingsresultaat worden ook door verschillende organisaties gepubliceerd, bijvoorbeeld de CO₂-uitstoot van de energiesector door het IEA.

18 <https://carbontracker.org/resources/terms-list/#carbon-budgets>

19 <https://carbontracker.org/reports/balancing-the-budget/>

20 Afbeelding: Carbon Tracker, November 2109. Bronnen: IPCC, Global Carbon Project, BP, CTI analysis.

Strategieën voor klimaatneutrale samenleving

Er zijn verschillende goed onderbouwde, haalbare strategieën om op zo'n manier te voorzien in de energiebehoefte dat we gevaarlijke klimaatverandering voorkomen. Dergelijke studies bieden ons een kader om onze klimaatstrategie verder aan te scherpen. Het Melbourne Sustainable Society Institute bijvoorbeeld heeft de meest veelbelovende strategieën samengebracht in het "Post Carbon Pathways"-project²¹. Voorbeelden zijn

- *A Plan to Power 100 Percent of the Planet with Renewables* van Jacobson, M. A. and Delucchi²²;
- *Zero Carbon Britain 2030: A New Energy Strategy, The second report of the Zero Carbon Britain project* van het Centre for Alternative Technology²³;
- *The Energy Report: 100% hernieuwbare energie in 2050*, Ecofys & WNF²⁴;
- *Global Energy Assessment: toward a sustainable future*, International Institute for Applied Systems Analysis, 2012²⁵;
- *Roadmap 2050: a practical guide to a prosperous, low carbon Europe*²⁶;
- IPCC Special Report on Global Warming of 1.5°C, 2018²⁷;
- *Sustainable Development Scenario, World Energy Outlook, IEA 2019*²⁸.

Het meest recente voorbeeld is de Europese Green Deal²⁹, de ambitie van de EU om het eerste klimaatneutrale continent te worden in 2050 met de bijbehorende Klimaatwet en routekaart van maatregelen.

21 Post Carbon Pathways, reviewing post carbon economy transition strategies, John Wiseman and Taegen Edwards, CPD Occasional Paper 17, Melbourne Sustainable Society Institute, March 2012

22 Jacobson, M. A. and Delucchi, M. Z. (2009) 'A Plan to Power 100 Percent of the Planet with Renewables', Scientific American, Nov 2009 issue, accessed Feb 2012 at: <http://www.scientificamerican.com/article.cfm?id=a-path-to-sustainable-energy-by-2030>

23 Kemp, M. And Wexler, J. (eds) (2010) *Zero Carbon Britain 2030: A New Energy Strategy*, The second report of the Zero Carbon Britain project, Centre for Alternative Technology, Wales: CAT Publications, accessed Feb 2012 at <http://zerocarbonbritain.org/>

24 *The Energy Report: 100% hernieuwbare energie in 2050*, Ecofys & WNF, februari 2011

25 GEA, 2012: *Global Energy Assessment - Toward a Sustainable Future*, Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA and the International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Austria.

26 www.roadmap2050.eu/attachments/files/Volume1_fullreport_PressPack.pdf

27 <https://www.ipcc.ch/sr15/>

28 <https://www.iea.org/weo/weomodel/sds/>

29 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_nl

3 Toepassing voor het duurzaamheidsbeleid

Hoe leveren we onze bijdrage aan de oplossing van het klimaatprobleem? Dat doen we op de volgende manieren:

Selectie van ondernemingen

We mijden de financiering van en investeringen in activiteiten die veel bijdragen aan de uitstoot van broeikasgassen. We investeren juist wel in activiteiten die weinig broeikasgassen uitstoten. Dit leggen we verder uit in hoofdstuk 4.

Engagement met ondernemingen

Onder engagement verstaan we het voeren van een dialoog met bedrijven en instellingen, met als doel hen bewuster te maken van hun duurzaamheidsprestaties en hen aan te sporen deze te verbeteren. We voeren engagement met bedrijven over klimaat als er een misstand is geconstateerd waardoor het bedrijf niet meer voldoet aan onze duurzaamheidscriteria. Ook voeren we vanuit de beleggingsfondsen pro-actief engagement uit op het thema klimaat. Dit kan er toe leiden dat we de betreffende belegging afstoten.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Via onze beleggingen in beursgenoteerde bedrijven hebben we stemrecht. Dit stemrecht kunnen we uitoefenen tijdens aandeelhoudersvergaderingen. Ons stemgedrag is nauw verweven met ons duurzaamheidsbeleid, en richt zich dan ook op zaken die betrekking hebben op mensenrechten, klimaat en biodiversiteit. Zo kunnen we tijdens een aandeelhoudersvergadering stemmen vóór investeringen en maatregelen die bijvoorbeeld het watergebruik verminderen of de biodiversiteit herstellen. Zie voor het volledige stembeleid de Prospectus van ASN Beleggingsfondsen.

Rol als aanjager van duurzaamheid

We zien onszelf samen met ASN Bank als een inspirator, verbinder en aanjager voor de financiële sector op het gebied van klimaatbeleid. Dat brengen we in de praktijk door doelen te stellen en klimaatimpact van investeringen te meten en aan de andere kant door het versnellen van klimaatbeleid.

Aanjagen op doelen stellen en het meten van klimaatimpact:

- In 2013 stelde ASN Bank als eerste bank ter wereld een klimaatneutraal doel voor al onze financieringen en ontwikkelden we een bijbehorende meetmethode. Dit gold ook voor ASN Beleggingsfondsen. In 2018 namen we de noodzakelijke vervolgstap door onszelf een klimaatpositief doel te stellen.
- Tijdens de klimaattop in Parijs in 2015 namen wij het initiatief voor de oprichting van het Platform Carbon Accounting Financials (PCAF)³⁰. Dit initiatief is inmiddels uitgegroeid tot een internationale partnership en is op weg een internationale standaard te worden voor het meten van klimaatimpact door financiële instellingen. Na vier jaar voorzitterschap zijn we nu nog actief als deelnemer van PCAF Nederland en als oprichter van de Steering Committee van PCAF Global³¹.
- We waren mede-initiatiefnemer van de Spitsbergen Ambitie³² voor de Nederlandse financiële sector in 2018. Deze ambitie was een belangrijke stap op weg naar het klimaatcommitment³³ van de financiële sector bij het Nederlandse Klimaatakkoord.

Aanjagen op uitvoeren en versnellen klimaatbeleid:

- We zoeken transitie die dicht bij ons staan en waar we als aanjager het verschil denken te kunnen maken en ook een aantoonbare bijdrage kunnen leveren. De komende tijd richten we ons op een transitie in de bouw: van cement naar kruislaaghout.
- Via de ASN Foundation en door sponsoring steunen we projecten die bijdragen aan klimaatbescherming.
- We steunen maatschappelijke organisaties, zoals Urgenda, die onze visie op het klimaat delen, en dragen bij aan acties die zij voeren.
- We voeren acties die zijn gericht op de overheid en bedrijven, met als doelstelling een bijdrage te leveren aan een klimaatneutrale economie.

30 <https://www.rtlnieuws.nl/geld-en-werk/artikel/839476/financiele-instellingen-richten-klimaatmeetlat-op>

31 <https://carbonaccountingfinancials.com/>

32 <https://www.asnbank.nl/nieuws-pers/financiele-sector-presenteert-spitsbergen-ambitie.html>

33 <https://www.duurzaambedrijfsleven.nl/finance/31943/klimaatakkoord-financiele-sector>

4 Generieke selectiecriteria Klimaat voor ondernemingen, instellingen en projecten

Wij gebruiken onze klimaatcriteria in ons duurzaamheidsonderzoek naar ondernemingen en landen. Op basis hiervan bepalen we welke ondernemingen, instellingen en projecten we financieren of in ons beleggingsuniversum opnemen. De klimaatgerelateerde criteria gelden voor al onze investeringen en activiteiten.

Hieronder beschrijven wij de activiteiten die bedreigend kunnen zijn voor het klimaat. We investeren bijvoorbeeld helemaal niet in fossiele energie, maar wel zoveel mogelijk in duurzame energie³⁴.

4.1 voorwaarden voor positieve beoordeling

Activiteiten in kader van mitigatie

Mitigatie is het voorkomen dat de temperatuurstijging blijft toenemen om zo het klimaatprobleem te beperken. Afremming van de temperatuurstijging vergroot immers de mogelijkheden van adaptatie en kan misschien gevaarlijke klimaatverandering nog voorkomen.

In het kader van mitigatie investeren we in activiteiten die bijdragen aan het bereiken van een klimaatneutrale samenleving. Hierbij speelt energiebesparing of energie-efficiëntie een belangrijke rol. Wij zien energiebesparing en energie-efficiëntie aan als de meest kosteneffectieve manier om de uitstoot van broeikasgassen te beperken [7; 8; 12; 32; 33]. We selecteren daarom in de eerste plaats investeringen die relatief weinig bijdragen aan de uitstoot van broeikasgassen. Daarnaast investeren wij in energiebesparende technieken zoals ledverlichting, warmte-isolatie, warmtepompen en warmte-koudeopslag.

Duurzame-energieopwekking levert een belangrijke bijdrage aan het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. Verschillende vormen van duurzame-energieopwekking komen voor investering in aanmerking, zoals zonne-energie, windenergie, aardwarmte, warmtepompen, waterkracht en getijdenenergie. Zie voor ons uitgebreide beleid het beleidsstuk Duurzame Energie.

Activiteiten in kader van adaptatie

Adaptatie is het opvangen van de gevolgen van de klimaatverandering, zoals droogte, wateroverlast en verlies van biodiversiteit. Gezien de ontwikkelingen wordt het ook steeds belangrijker een bijdrage te leveren aan adaptatie. Dat geldt vooral in gebieden waar de klimaatgevolgen extra hevig zijn, zoals laaggelegen gebieden en regio's die nu al droog zijn³⁵.

In het kader van adaptatie willen we meer investeren en beleggen in activiteiten die de negatieve gevolgen van het broeikas effect opvangen. Dit zijn investeringen of beleggingen in bijvoorbeeld waterbeheer, armoedebestrijding en activiteiten gericht op het behoud en de uitbreiding van bosarealen. Een beperking is dat er nog weinig mogelijkheden zijn om adaptatie te financieren. Adaptatie blijft echter onze aandacht houden.

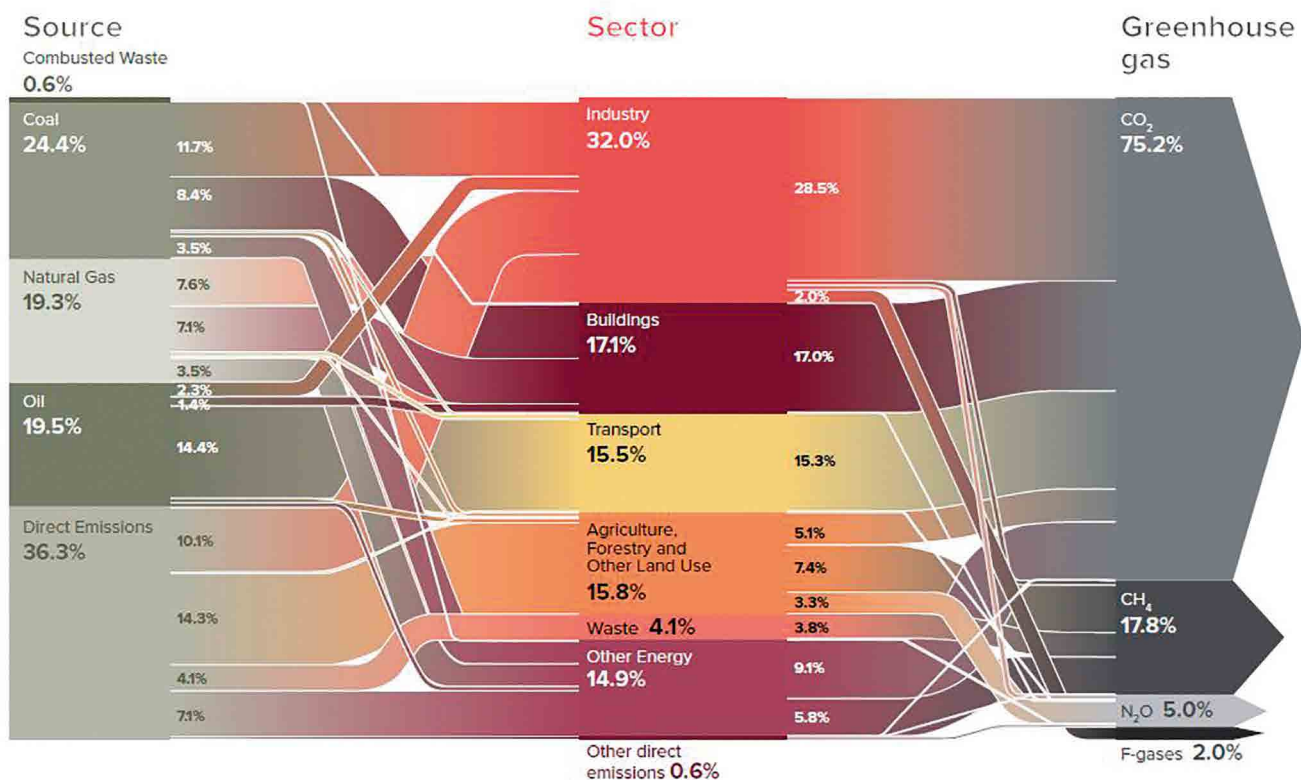
4.2 Uit te sluiten activiteiten

We investeren of beleggen niet in activiteiten die direct en indirect veel broeikasgassen uitstoten en daarmee sterk bijdragen aan klimaatverandering.³⁶

34 De details van de selectiecriteria zijn te vinden in de sustainability tools, bijvoorbeeld de Onderzoekshandleiding voor ABB.

35 Vulnerability and Adaptation to Climate Change in Developing Countries (WRI Earthtrends: Chris Ward, July 30, 2007)

36 https://guidehouse.com/-/media/www/site/downloads/energy/2019/asn_navigant_emissionsflowchart.pdf

Figuur 1 wereldwijde broeikasgasemissies (2017). Bron: Navigant & ASN Bank

Dit hebben we onderverdeeld in 1) de productie van elektriciteit of warmte die veel emissies van broeikasgassen veroorzaken, 2) activiteiten die veel emissies van broeikasgassen veroorzaken³) producten die in de gebruiksfase veel emissies van broeikasgassen veroorzaken.

1. De productie van elektriciteit of warmte die veel emissies van broeikasgassen veroorzaken

Elektriciteitsproductie is de activiteit met de grootste uitstoot van broeikasgassen. Wij investeren of beleggen niet in elektriciteitsproductie die direct en indirect broeikasgassen uitstoot en andere ongewenste neveneffecten heeft.

Bruinkool, steenkool, schaliegas en (teerzand)olie

Deze vorm van elektriciteitsproductie leidt tot de grootste uitstoot van broeikasgassen per opgewekte hoeveelheid elektra. Deze uitstoot kan worden teruggebracht door de efficiëntie te verbeteren. Voor ons is dat echter niet voldoende. 'Schone kolencentrales' bestaan volgens ons niet, ook niet wanneer de CO₂ wordt opgevangen in bijvoorbeeld gasvelden (CCS: Carbon Capture Storage). Deze techniek leidt tot extra energieverbruik en is nog steeds in een experimenteel stadium.

Aardgas

Wij mijden elektriciteitsproductie door middel van gas. Toch is deze vorm van elektriciteitsopwekking vanuit klimaat oogpunt duidelijk beter dan die uit andere fossiele bronnen. De fossiele gasector levert een aanzienlijk lagere bijdrage aan de uitstoot van broeikasgas dan de rest van de fossiele sector. Naast de verbranding van aardgas leidt echter ook de winning van aardgas tot de emissie van broeikasgassen in de vorm van methaan. We zien de voordelen van aardgas maar kiezen ervoor te investeren in aanzienlijk duurzamere bronnen als wind en zon die per euro meer klimaatwinst opleveren.

Biobrandstoffen

We beleggen en financieren beperkt in biobrandstoffen. Biobrandstoffen worden gebruikt om stroom of warmte op te wekken of om biodiesel en biobenzine te produceren. Er zijn veel materialen die als basis voor biobrandstof kunnen dienen: onder meer mais, gras, stro, mest en hout. Zij dragen niet in gelijke mate bij aan de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. En bovendien hebben ze elk een andere negatieve uitwerking op de biodiversiteit. Zogenaamde biobrandstoffen van de eerste generatie kunnen de CO₂-uitstoot hoogstens met de helft verminderen in de gehele productieketen. Vaak is de vermindering zelfs geringer. Vanwege de duurzaamheidsrisico's mijden we investeringen in deze zogenaamde eerste generatiebiobrandstoffen. Ook de inzet van hout als biobrandstof kan naar ons idee alleen beperkt en onder strikte randvoorwaarden. Onder specifieke voorwaarden kunnen we investeren in biobrandstoffen. Voor een uitwerking van die voorwaarden zie het SSP Duurzame Energie.

2. Activiteiten die veel emissies van broeikasgassen veroorzaken

Hieronder vallen activiteiten zoals mijnbouw, de winning en productie van bruinkool, steenkool, (teerzand)olie en (schalie)gas, basischemie (waaronder petrochemie), basismetaal en de productie van cement.

Winning en productie van bruinkolen, kolen, (schalie)gas, (teerzand)olie

We beleggen niet in de exploratie, productie en raffinage van fossiele grondstoffen. De winning en productie van bruinkool, steenkool, gas en olie levert een forse bijdrage aan de uitstoot van broeikasgassen. Schaliegas en teerzanden zijn zogenaamde niet-conventionele bronnen van fossiele energie. Zij dragen niet alleen sterk bij aan de uitstoot van broeikasgassen, maar veroorzaken met name bij de winning nieuwe duurzaamheidsrisico's voor mens en milieu.

Mijnbouw

Wij mijden investeringen in mijnbouwbedrijven of mijnbouwactiviteiten. Daarvoor zijn twee redenen. Ten eerste veroorzaken deze ondernemingen bijna zonder uitzondering grote milieuproblemen. Ze stoten broeikasgassen en gevaarlijke stoffen uit in de bodem, water en lucht, of plegen mijnbouw in beschermde natuurgebieden. Ten tweede gaan bijna alle mijnbouwactiviteiten gepaard met ernstige schendingen van mensenrechten. In landen met een zwak overheidsbestuur misbruiken mijnbouwbedrijven vaak hun macht om niet of nauwelijks belasting te betalen over de grondstoffen die ze in dat land winnen. De lokale bevolking ondervindt vaak alleen nadelen van mijnbouw.

Basischemie (waaronder petrochemie) en basismetaal

Wij mijden de sector basismetaal en -chemie, zolang die met name gebruik maakt van fossiele energiebronnen, dus vanwege de omvangrijke uitstoot van broeikasgassen en andere schadelijke stoffen. Deze sector omvat bedrijven die van aardolie de bulkstoffen voor de chemische sector maken, zoals ethyleen en polymeren.

Cementproductie

We mijden bedrijven die cement produceren, omdat dit gepaard gaat met hoge emissies van broeikasgassen en aantasting van ecosystemen.

Ontbossing

We beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij ontbossing. Ontbossing waarbij op grote schaal oerbos, tropische regenwoud of mangrovebos gekapt of verbrand wordt en het ontginnen van veenland, heeft invloed op het klimaat. Als bomen groeien nemen ze CO₂ op uit de lucht. Met name bossen met een hoog koolstofgehalte, oftewel High Carbon Stocks (HCS) kunnen veel CO₂ opnemen en vasthouden. Als deze bossen worden gekapt en het hout wordt gebruikt als brandstof, komt de opgeslagen CO₂ weer grotendeels in de lucht terecht.

Daarnaast vormen bossen een waterbuffer en zorgen ze zo voor continuïteit in het grondwatergehalte. Ook beschermen ze de bodem tegen erosie en temperen ze temperatuurverschillen. Het verlies aan bossen leidt bovendien tot woestijnvorming. Bossen worden legaal en illegaal gekapt voor de verkoop van hout. Ze worden ook gekapt voor mijn-, gas- en oliewinning en voor de aanleg van palmolieplantages, sojateelt en veeteelt.

3. Producten die in de gebruiksfase veel emissies van broeikasgassen veroorzaken

De productie van verbrandingsmotoren is in strijd met onze visie op een duurzame samenleving zonder gebruik van fossiele brandstoffen. We sluiten de toepassing van de brandstofmotor in bijvoorbeeld bussen voor openbaar vervoer echter niet uit. Zie voor ons uitgebreide beleid het Transportbeleid.

5 Eigen bedrijfsvoering en bestuur

Dit beleidsstuk heeft betrekking op het onderzoek voor de selectie van ondernemingen, overheden en instellingen. Maar ook voor de eigen bedrijfsvoering hebben we beleid voor klimaat.

- We streven er naar de CO₂-uitstoot per fte jaarlijks te verminderen.
- We kopen waar mogelijk groene energie in. Alle overige CO₂-uitstoot compenseren we volledig door middel van de aanschaf van REDD+ credits.
- Onze leaseregeling werkt sinds 2017 volgens het uitgangspunt “100% elektrisch”. Eind 2019 bestond de helft van ons bedrijfsauto-park uit elektrische auto's.
- Onze kantoorpanden zijn energiezuinig ingericht.

6 Bijlagen

Uitleg over broeikasgassen

Behalve kooldioxide zijn er nog vijf zogenaamde 'Kyoto-broeikasgassen'. Zij dragen weliswaar veel minder dan CO_2 bij aan versterking van het broeikaseffect, maar hun bijdrage is toch omvangrijk: samen ongeveer 45%. Dit zijn de LLGHG's (Long Lived Greenhouse Gasses), in afnemend belang: methaan (CH_4); stikstofoxide (N_2O); per fluorkoolwaterstoffen (PFK's); hydrofluorkoolwaterstoffen (HFK's) en zwavelhexafluoride. Ook de 'Montreal-gassen' (CFK's en HCFK's) dragen bij aan het broeikaseffect. Dit geldt ook voor waterdamp in hogere luchtlagen. De bijdragen van al deze gassen aan het broeikaseffect worden uitgedrukt in equivalenten van CO_2 (CO_2 -equivalenten, afgekort tot CO_2 -eq). Wanneer in dit document wordt gesproken over CO_2 -eq bedoelen we dus alle broeikasgassen samen; anders bedoelen we alleen CO_2 . Ook waterdamp in de troposfeer is een broeikasgas. Afhankelijk van de temperatuur kan water condenseren, bevriezen en verdampen. Daardoor hangt het af van de fysische omstandigheden of waterdamp leidt tot temperatuurverandering. Bij hogere temperaturen neemt de waterdamp in de atmosfeer snel toe en vice versa. De hoeveelheid waterdamp in de atmosfeer reageert snel op opwarming en afkoeling en versterkt het broeikaseffect dat andere stoffen in de atmosfeer veroorzaken.